* విద్య – వింత పశుత్వం

౧

'ఏమేవ్ !'

'ఎందుకూ ?'

'ఎప్పుడూ కొత్తే.'

'ఇది నాకు పాతగిలదు.'

'చదువుకోమని నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాలి ?'

'చదువంటే చిన్నపిల్లలకే యేడుపొస్తుంది. పెద్దవాళ్లకు మరిరాదూ ?'

'నీయేడుపేగాని నాయేడుపు చూడవూ ?'

'ఊఁః.'

'నిన్న నీకు పంపించినచీటీ చూశావూ ?'

'చూడకుండానే పంపించానేమిటి మీరడిగిన వస్తువు ?'

'నేనడిగినవస్తువే పంపించానంటావూ ?'

'మరి !'

'దానిమీద వున్న దేమిటి, నువ్వు పంపించిం దేమిటి ?'

'మీరు చాంతాడుకాదూ పంపించమన్నారు ?'

'నీ తెలివి తేటల కెంతేనా సంతోషించాను ! ఇంటిదగ్గిర తాళంచెవి మరిచిపోయాను, పంపించమని నేను రాస్తే చాంతాడు పంపిస్తావు ! చాంతా డెందుకూ వురెట్టుకోమనా ?

'మీకు వారం వర్జమూ లేదు. బుధవారం పూటా అలా అనుకోడ మేమిటి ?'

'మరి నేను రాసిం దేమిటి, నువ్వుపంపించిం దేమిటి ? పోనీ

---

* భారతి సెప్టెంబరు 1931 లో అచ్చయింది.

గొలుసుకట్టురాతేమోనంటే గవ్వల్లాంటి అక్షరాలు రాశాను, నీ తెలివి తేటలు తెలిసివుండే'.

'ఎవళ్ళకేనా చూపిద్దామంటే ఆచీటీలు చూపించకూడ దం టారు. అందులో యేంపరమరహస్యాలుండిపోతాయనో !'

'నీకు చదువురాకపోగానే రహస్యా లుండకపోతాయేమిటి ? లేకుంటే నాకూ పరమసంతోషమే, ఏయేసువు, యేమొ౹ర వుండదు. తాళంచెవి మరిచిపోయానని బండబూతులు తిట్టాడు, ఆవెర్రిముండాకొడుకు వుద్యోగస్తుడు.'

'తప్పొస్తే తిట్టడూ !'

'అదుగదీ మాట ! నావల్ల తప్పొస్తే తిట్టాడు. నీవల్ల తప్పొస్తే నేను తిట్టకూడదు. అంతేనా నువ్వనేది ?'

'బుధవారంపూటా తిడుతూకూచోంకి. వారం వర్జం లేదమ్మా యీతిట్లకి.'

'మరయితే అక్షరంముక్కలు కాస్త నేర్చుకో.'

'ఆడవాళ్లకి చదువు, మొగాళ్లకి వంట.'

'ఏమిటీ !'

'ఏంలేదు.'

'నువ్వేదో పెద్దచదువు నేర్చేసుకుని నా ఆఫీసు పనిలో సహాయపడతా వనుకుంటున్నాను నేను!'

'సిగ్గుసిగ్గు, యింకా వుద్యోగం కూడా చెయ్యమంటారు కామోసు నాఖర్మం కాలిపోను. ఈ పాటికి వూరుకుందురూ యెవరేనా వింటే నవ్విపోతారుకూడాను.'

'అయితే ఆఫీసుపనితో చావమన్నా వేమిటి ?'

'అలాంటిమాటలే ఆడవద్దన్నాను.'

'మరి కాస్తచదువుకో, నేనూ సుఖపడతాను, నువ్వూ సుఖ

వడతావు.'

'పోనీ నామాట వినండి. చదువొచ్చినవాళ్లంతా యెలా చెడిపోతున్నారో చూశారా?'

'ఎవళ్లు చెడిపోయారో చెప్పు.'

'మాఅమ్మ వేలువిడిచినపెత్తల్లికూతురు అదేదో ఫార మమ్మా- నా కావెధవవేల్లే రావు- తద్దుఫారంకమోసు చదువు కుందిట. మొగుడిమాట అసలే వినదు. గింజుకునిచచ్చినానరే, గిజామన్నా నరే.'

'తద్దుఫారంకూటా వొకచదువే. నల్లీవొక యిల్లాలే, నాగ మయ్యా వొకబ్రాహ్మడే అన్నట్టు తద్దుఫారంకూడా వొకచదువే. ఇంకేం బుగ్గిలో వేలెట్టడమే చదు వన్నావుకాదు, నీధర్మమా అంటూ. చదువురానిమనిషి కాబట్టే అలాచేస్తూంది. చదు వొచ్చినవాళ్లు బుద్ధిమంతులయే వుంటారు సామాన్యంగా. జ్ఞానం రావడానికి చదువుకోడంగాని దుష్టులవడానికీ, దుర్మార్గులవ డానికీ కాదు.'

'మీతో యెవళ్లు వాదించగలరూ.'

'ఈపాటికి పలకతియ్యి. కాస్త బుద్ధిగా చదువుకో. నువ్వూ సుఖపడతావు నేనూ సుఖపడతాను. ఒరే అబ్బాయీ! *కాస్త చదువుచెప్పు బాబూ. (అబ్బాయి వస్తాడు.) నాకు పనుంది. వెళుతున్నాగాని నువ్వుశ్రద్ధగా చదువుకో. తెలిసిందా. వింటు న్నావా' (వెళతాడు.)

'... ... ...'

'పిన్నీ!'

'ఊఁ.'

---

* అన్నకొడుకు.

'పలకని పట్టుకో.'

'ఆరాయవలసిందేదో నువ్వేరాయి.'

'నేనురాశాకేలే. ఈవృత్తులపాఠంలో పేర్లు చెప్తాను రాయి. 'మంగలి' 'కమ్మరి.'

'అబ్బ! నేనుపోయి చెంబులు తోముకోవాలి. వేళపోయింది. వెధవచదువు, తగలబెట్టినచదువు. నాపాలిటి యమదూతలా వచ్చింది. నాకు చదువూవద్దు, చట్టుబండలూ వద్దు.' (వెళ్లి పోతుంది భర్తవస్తాడు.)

'ఏమిటా! పిన్ని చదువుకుంటూంది?'

'నాకెందు కీవెధవచదువు. పోయి చెంబులు తోముకోవాలని వెళ్ళిపోయింది.'

'నువ్వువెళ్ళి పిలుచుకురా. (అబ్బాయి వెళతాడు.) శివ! శివ! నాకేం దిక్కుతోచడం లేదు. భర్తృత్వానికీ, ఉపాధ్యాయత్వానికీ యేమీ పొత్తు కనపడడం లేదు. రాతిగుండె చేసుకుని నేనెక్కడకొట్టేది. ప్రేమ, అనురాగం పెరగవలసిన చోట కొట్లూ తిట్లూ, కఠినత్వమున్నా. బాబోయ్! ఆమామ గారి ముండాకొడుక్కి జ్ఞానం లేకపోవడంవల్ల కదా యీపాట్లు పడవలసివచ్చింది. వాడికే జ్ఞానముంటే యిలాగుండేదా? సరే, ఏదో నెమ్మదిగా చెప్పిచూస్తాను, వింటేవింటుంది లేకపోతే నోరు మూసుకుని కూచుంటా. అంతేకాని పడకగదిని యుద్ధరంగ మెక్కడచేసుకోను? నాపనికాదది......ఇంకా రాలేదేం? రానని మొండికేసి కూచుందేమో. నేనే అక్కడికి వెళ్ళి కనుక్కుంటా.'

౨

'ఏమిటిచేశావ్ వంట.'

'ముందు విస్తరిపెట్టుకునే అడగడం?'

'విస్తట్లో అన్నంరాసితప్ప మరేం కనబడడం లేదు.'

'మీరు తెచ్చుకున్న బియ్యమేకదూ, దంపుళ్ళబియ్యం. అంబటికూడులాగ యెర్రగా వుంది. ఎవళ్ళేనా చక్కగా గోళ్లలో యిమిడేటట్టువంటి, తెల్లటి బియ్యం తెచ్చుగుంటారా, లేక ముతకబియ్యం తెచ్చుగుంటారా?'

'వీటిలో సత్తువ తగలడ్డదని శాస్త్రజ్ఞులనడంవల్లకామా యీ బియ్యం తెచ్చేను. వెధవపొట్టు యెంత తిని యేంప్రయోజనం. సత్తువున్న తిండి తినాలా, ఊక నవలాలా?'

'మీయిష్టం. నాకు వాదనలు చేతకావు.'

'... ... ...'

'... ... ...'

'ముడిపెసలు పచ్చడి చెయ్యమన్నానుకదూ.'

'పోనీ నేనొకమాటడుగుతాగాని చెప్పండి' మాటాడితే కోపంగాని... ...'

'నాకు కోపమా! నాకంటె శాంతమైన మొగాడెక్కడేనా వుంటాడా.'

'ఎవళ్లమట్టుగు వాళ్లు అలాగ అనుకోకపోతే మరోలాగ అనుకుంటారేమిటి?'

'అలాగా!'

'నే ననేది వినండి. ఎవళ్లేనా ముడిపెసలు పచ్చడి చేసుకుంటారా?' లేక పెసరపప్పు పచ్చడి చేసుకుంటారా?'

'ముడిపెసల పచ్చడితింటేనే మంచిదిట. ఆ పొట్టులో విట

మిన్ను అనే జీవపదార్థాలున్నాయట. అదీ శాస్త్రజ్ఞులన్నమాటే. నా తెలివితేటలు కాదవి. మంచి తిండి తినక గడ్డి తినడమెందుకు?'

'అన్నీ వింతలూ విపరీతాలూనమ్మా యీ మనిషితోటి!'

'... ... ...'

'... ... ...'

'మళ్లీ సీసపుగిన్నెతోనే చారుపెట్టి యిత్తడి గరిటెతో వడ్డిస్తున్నా!'

'ఆ మాయచచ్చినాడు, ఇచ్చిన తగరమంతా పుచ్చుకుని, వాడికేంపోయికాలం వచ్చిందో వాడిల్లుమాసిపోను, సీసపుగిన్నె మననెత్తిని కొట్టాడు.'

'ఔను, నిజమే. వాడు మోసంచేశాడు. మనం యేడ్చాం. మళ్ళా నేను మంచిగిన్నె పట్టుకొచ్చానుగా.'

'ఆగిన్నెమట్టుకు వాడుకోవద్దన్నారేమిటి. పెంటమీద పారెయ్యమన్నారా?'

'ఏడిసిన తెలివితేటలు. పశువు తెలివితేటలు... ...ఆయిత్తడి గరిటేమిటి చారులో.'

'మాఅమ్మ యెప్పుడూ అలాగే వడ్డిస్తుంది మా నాన్న యేడ్చినానరే, చచ్చినానరే.'

'అయితే నన్నూ అలాగే అంటావూ.'

'గురువారంపూటా తీరుబడిగా కూచుని అలాంటిమాటలేమిటి.'

'అయితే నిన్ను యేపూట అనవచ్చో, యేపూట అనకూడదో చెప్పు?'

'ఆడదాన్ని యెప్పుడూ అనకూడదు. తిట్టడం తిమ్మడం వాళగొప్ప యేమిటి?'

'అవును నోటితో చెప్పడం నాదే బుద్ధితక్కువ, చేతితో చెప్పాలికాని.'

'అదే తక్కువయింది!'

'... ... ...'

'... ... ...'

'ఉసిరికపచ్చడి కాస్తవెయ్యి.'

'ఇవాళ ముట్టుగోకూడదు.'

'దానికివచ్చిందీ పెద్దదయ్యాం!'

'... ... ...'

'మరయితే బచ్చలికూరేనావండలేకపోయేవూ?'

'ఇవాళ బచ్చలికూర కోస్తారేమో కాస్త తెలిసినవాళ్ల నెవళ్ల నేనా అడగండి. ఇవన్నీ మీయింట్లో ఆచారాలుగాని మరేయింట్లోను యిలాగుండదు.'

'అనాచారాలకీ దురాచారాలకీ మీచదువులోనూ మీ శాస్త్రంలోనూ ఆచారాలని పేరు.'

'నేను వాదించలేనుబాబూ.'

'ఏదో యివాళమట్టుగు భోజనమయింది. ఇంక-'

'విస్తరి మీ రెత్తకండీ!'

'నువ్వీయెంగిలివిస్తట్లో తినకూడదు.'

'అదంతా మీకెందుకూ ఆడవాళ్లం మేమేదో యేడుస్తాం.'

'ఎంగిలివిస్తట్లో తినకూడదని చెప్పానా?'

'అలాగేలెండి.'

'... ... ...'

'మళ్లీ తీస్తారెందుకూ. మీకు తెలియదుకాని మొగుడి విస్తట్లో తింటే తప్పులేదుట.'

'ఎంగిలివిస్తరిది.'

'అబ్బ! తనన్నమాటేగాని మరోటిలేదీ మనిషికి. ఇదిగో! మాఅమ్మ యేమైయ్యేల్లొచ్చినా మానాన్న యెంగిలి విస్తట్లోనే కాని మరోదాంట్లో తినదు... ఈమొగాళ్లకి చెప్పలేమమ్మో. వెధవముండలికి పెళ్ళిళ్ళు చేసేరకం.'

3

'ఆలాంతరిలా తెచ్చిపెట్టం డొకమాటు.'

'నువ్వు తీసుకెళ్లు నేను చేస్తూన్న పని చూడడంలేదూ?'

'లాంతరు నేను ముట్టుగోకూడదు.'

'ఏమీ, దాన్ని దారవుపోగు లున్నాయేమిటి?"

'లాంతరు ముట్టుగుంటే మయిలడిపోనండీ. అందులో కిరసనాయిలుంది. ఇంగ్లీషువాడిమాయఅది.'

'అదిగదీసంగతి. ఇంకా చెప్పావుకాదు! నీ తెలివితేటలకెంతేనా సంతోషించాను. నీకు తెలిసిన మాయావేదాంతం యేమొగాళ్లకేనా తెలుసా?'

'అయితే తీసుకురా రేమిటి?'

'ఇంకా నన్నడగాలా?'

'చీకట్లోనే వెళతాను.'

'వెళుదూగాని... ...అదేమిటి రాత్రిపూటా స్నానమెందుకుచేశావూ?'

'ఒకమాటుకాదు, రెండుమాట్లుకాదు, మూడుమాట్లు చెయ్యవలసివచ్చింది. నాఖర్మాని కెవరేంచేస్తారూ? చచ్చిన ముండాకాపది గిన్నెల్ని మసివుంచేసింది. అప్పటికీ జాగ్రత్తగానే చూశానమ్మో. అయినా అంచులకింద రవంత వుండిపోయింది.

దాన్ని పులెట్టి గోకిగోకి కడిగిపెట్టి స్నానంచేసి వస్తూవుంటే కంటికి శూద్రాడు కనపడ్డాడు. ఈ మైలకూడుకూడా యింట్లో యెక్కడ కలుపుగోడమని మళ్ళా స్నానంచేశాను. చేసివస్తూ వుంటే ఆ దేమిటో నాఖర్మంకాలా, ఇంతకీ తలరాత తప్పించడ మెవరికళ్ళ్యం, కాలికి మెత్తగా తగిలింది. ఇదేమిటి చెప్మా అని చూస్తే గుడ్డపీలిక. నోరు నొక్కుకుని చచ్చినట్టువెళ్ళి మళ్లా స్నానంచేసి కాళ్ళు యెత్తెత్తివేసుగుంటూ వచ్చాను. ఏంచెయ్య మన్నారు ? బ్రాహ్మల కుటుంబం, బ్రాహ్మణజన్మ, ఈకాలంలో బ్రాహ్మల కుటుంబంలో పుట్టడమే పాపమయిపోయింది.'

'నిజమే.'

'మీఅనాచారాలకి. మీమైలతిళ్లకి శూద్రపుట్టుకే సరిపోతుంది.'

'ఏడిసినగొప్పతనం. నోరుమూసుకో ... ... మొన్న వుపవాసం, నిన్ననోము. యివాళ మూడుస్నానాలున్నా ? రేపు.—'

'... ... ...'

'మంచమెక్కడమున్నా.'

'ఊరికే యెందుకూ అశాపనార్థాలు. నిజంగా రాకపోయినా మీరన్నందుకేనా వొచ్చితీరుతుంది. నాకు తెలుసు మీమాట మహిమ.'

'అదీమాట. సరిలే. నేనైే మందు తేను. నీఖర్మం యెలాగుంటే అలాగుంటావు.'

'నా కసలు మందుతినడమంటే అసహ్యాం; డోకొస్తుంది. మందుతింటే జ్వర మెక్కు వౌతుంది.'

'నీఖర్మం.'

'... ... ...'

'……… ……… ………'

'అలా నడవకండీ.'

'ఏమిా?'

'ఆదారినే అంటగిన్నెలు తీసుకెళ్ళాను. పేడనీళ్ళుజల్లడం మరిచిపోయాను.'

'అయితే దారిఅంతటా చల్లుతావేమిటి?'

'ఇదిగో' నే వొక్కమాటచెప్తా వినండి. మా అమ్మ ఆచారంసంగతి మీ కసలు తెలియనుకమాను. నాఆచారంసంగతలావుంచండి.'

'ఏదీ చెప్పు విందాం.'

'భోజనాలయాక మాఅమ్మ పీటలూ, యిల్లేకాకుండా గోడలు కూడా కడుగుతుంది. బజారునుంచి తెచ్చినవస్తువుమీద శుద్ధినీళ్లు జల్లితే గాని తియ్యనే తియ్యదూ. ఇదంతా మీకు వెటకారంగా వుంటుంది కాని నేనుమట్టుకు నిజంచెప్తున్నాను. ఉప్పు కడిగి ఎండలో పెడుతుంది.'

'ఆతల్లికి పుట్టినదానివేకదూనువ్వు. నువ్వు నిప్పు కడిగి తెచ్చుకుంటావు.'

'మీమాటలెప్పుడూ వొక్కలాగే వున్నాయి. ఇదంతా యెందుకు చెప్పానో తెలుసా?'

'ఎందుకూ?'

'కాళ్లమీద నీళ్ళు పట్టండి. అక్కడ తొక్కరని నాఅనుమానం.'

'నేను వెళ్ళేక నీయిష్టంవచ్చిన ట్లేడువు.'

'నీళ్ళు పట్టండీ...అబ్బ! ఆడవాళ్లగొడవలు వీళ్ల కెందుకో: ఇలాంటి అనాచారపాళ్లకి మళ్లా పుట్టగతు లుంటాయా!'

౪

'ఏమండోయి !'

'ఊఁ.'

'అదేమిటో యెప్పుడూ మొహం ముడుచుకునే వుంటారు.'

'నీముఖవిలాసం నాకు రమ్మంటే ఎలాగువస్తుంది. నువ్వంటే సాక్షాత్తూ సరస్వతీదేవివి, గొప్పకుటుంబంలో పుట్టినదానివి, బ్రాహ్మణజన్మ—'

'ఎప్పుడూ మీకు చదువూ, పుస్తకాలే. నగలు నాణాలు చేయించిపెడతాననడంలేదు. చదువుకో, చదువుకో, చదువుకో!'

'నోరుముయ్.'

'అసలు నేచెప్పవచ్చేమాట వినండి. ఎంతవిచిత్రమమ్మా!'

'ఏమిటావిచిత్రం?'

'కూరెళ్ళవారిచిట్టెమ్మ మరేమోనే కాలిమీద కడియం కింద కురుపేసిందని కాలికడియం తీయించేసుకుంది!'

'అదీ విచిత్రమే! అయితే కురుపేసినా కడియం తీసెయ్య కూడదంటావు.'

'ఇంకా నెమ్మదిగా అంటారు. కాలుకింద కురుపేస్తే కడియం తీసేస్తారా! ఎంతశోద్యం! మాలాటివాళ్ళు కాలుపోయినాసరే కడియంతీస్తారూ ?'

'నీబుద్ధి అందరికీరమ్మంటే వస్తుందా ?'

'వెటకారాని కేమిటిలెండి. మాఅమ్మకికూడా వోకమాటిలాగే కాలిమీద కురుపేసింది. ఏవైద్యుడొచ్చి చెప్పినా- అదేమిటో పీళ్ళమ్మకడుపుకాలిపోనూ-కడియంతీసేస్తేగానికురువు తగ్గదనేవాడు. అలాగనేటప్పటికి మాఅమ్మ మండిపడిపోయి నానాతిట్లుతిట్టేసేది వాళ్ళని. ఆఖరికి పెద్దాసుపత్రికి వెళ్ళేటప్పటికి

అక్కడిదొరసాని నలుగురిని మాఅమ్మని గట్టిగా పట్టుకొమ్మని చెప్పి ఆమట్టుగ కడియం తీయించేసింది దానిల్లు మాసిపోను. మాఅమ్మ యెంతేనా గుంజులాడింది, తిట్టింది, కేకలేసింది, యేడ్చింది, వొకంతట తియ్యనిచ్చిదనుకున్నారేమిటి. తెలివీ తేటా లేని మొద్దుకాబట్టి ఆదొరసాని కడియంతీసేసింది.

'నీ తెలివితేటలు ఇంతవరకూ భూమిమీద పుట్టినవాళ్ళలో లేవు. అది నిశ్చయం.'

'సరేలెండి. ఇంకా ఈసంగతి వినండి, అంతకంటే తమాషాగాఉంటుంది. ముక్కుమీద వేలేసుకుని అలాగే వుండిపోతారు.'

'అబ్బా! ఏదీ చెప్పు చూదాం!'

'జానికమ్మగారికి కళ్ళుగపడవు.'

'ఊఁ.'

'పోనీ కళ్ళుగపడనిమనిషి యింట్లోకూచోవాలా. అలాగ కూచోకుండా కళ్ళజోడెట్టుకుని వూరల్లా తిరుగుతూంది! ఎంత ఆశ్రియమో!'

'అదీ తప్పే!'

'మీదంతా అదోతంతు. నాకు తెలియనే తెలుసులెండి. బోడివాళ్ళని పెళ్ళిచేసుకోమనేసజ్జు మీదంతా. మాఅన్నయ్యకి ఇలాంటిదే పుట్టింది.'

'నోరుమూసుకో.'

'నాకెందుకుగాని, అన్నపూర్ణ కాళ్ళకి జోడుతొడుక్కుని, గొడుగు వేసుకొని స్కూలుకెళ్తూంది. విన్నారా యీసంగతి.'

'అయితే, యెండలో వెళ్ళేటప్పు డేంచేస్తుందీ!'

'పరువుమర్యాదున్నవాళ్ళుజోడుతొడుక్కుంటారా, గొడుగు

వేసుకుంటారా! ఎండ మండిపోతున్నా సరే, జోరున వానకురిసేస్తూన్నా సరే యెండుతూ తడుస్తూ వెళతారుగాని గొడుగు వేసుకుంటారా!'

'నీ తెలివి తేటలకి నే నెప్పుడూ సంతోషిస్తూనే ఉన్నా ...... ఔనుగాని, నేను నిన్ను మన దేశపుగుడ్డ కట్టుకొమ్మని చెప్పలే?'

'ఆగోనెగుడ్డలు నే మొయ్యలేను బాబూ. అవి బరువు.'

'నీకు బరువా, మొయ్యలేవూ? ఊఁఊఁ.'

'ఊరికే వేళ్ళాకోళ్ళా లాడుకుంటూను.'

'ఇంక ముందవే కట్టుకోవాలి, తెలిసిందా. నేను ఊరుకునే వాణ్ణికాను.'

'అలాగేలెండి. ఔనుగాని దేశనాయకులంతా చచ్చిపోయారు టేమిటి!'

'నీకిల్లు వల్లకాడుగాను, అలాంటిదికూడా తెచ్చిపెట్టకు. తెలియనిదానివి తెలియనట్టుగానేనా పడిఉండవు, నీకదో పెద్దరోగం.'

'నేనన్నమాటనుకున్నారేమిటది. ఆడవాళ్ళంతా కూచుని చెప్పుకున్నారమ్మా. అందరు దేశనాయకులు పదిపన్నెండు మందిట, ఒక యెద్దుబండీలో వెళుతూవుంటే ఆబండీ తిరగబడి సముద్రంలో పడిపోయిందిట. అందరూ చచ్చి—'

'ఇంక నోరుముయ్యి, పాడు తెలివి తేటలు కనపరచక, చదువురానివుల్లమ్మా, యెల్లమ్మా కబుర్లకికూచుంటే ఇలాంటివి కాకపోతే మరేలాంటివి పుడతాయి. కాలక్షేప మవడమెలాగ వసువులికి.'

'ఆగొడవలు నాకెందుకుగాని ...... సరేలెండి. చంద్రహారా లెప్పుడు చేయిస్తారూ? ఈమాటొచ్చినజీతంలో నొక్కదమ్మిడీ ఖర్చుపెట్ట వల్లకాదు.'

'ఊఁ. భోజనం మానేశయ్యే.'

'ఎంతసేపూ నేను తినేస్తున్నాననేకదా మీా—'

'నేను మానెయ్యలేను.'

'భోజనం మానేసుకోవాలేమిటి వస్తువుచేయించుకోడానికి.'

'అయితే ఈనెలజీతంలో భీమాకు పోతుంది కొంత.'

'భీమాగీమా అపతలపెట్టండి. ఈపాటికి భీమాలు చాలిం చండి. భీమాలకి కడితే ఆయుక్షీణంట! మానాన్న చెప్పే వాడు. ఎందుకొచ్చినభీమా లివి.'

'నీకు తెలియనిసంగతులు అడిగితెలుసుకోరాదూ. ఆపాగ కెందుకూ?'

'మీారెన్నన్నాసరే ఈ నెలజీతం ఖర్చుపెట్ట వాటంకాదు.'

'చూద్దాంలే.'

'అలాగేలెండి.'

ఏ

'మనింట్లోకూడా యెలట్రీ పెట్టించుగుంటే బాగుంటుంది.'

'ఏమిటదీ! మళ్ళాచెప్పూ!'

'ఏమిటో.'

'ఎలట్రీఅంటే యేమిటో!'

'నాకు తెలియదుపొండి.'

'నువ్వుచేప్పేది క్రొత్తపేరు. ఇంతవరకూ వినలేదు. అంద రినీ యింకముందు ఈపేరే వాడమని చెప్తా.'

'అయితే దాని నేమంటారు?'

'ఇంతవరకూ ఎలక్ట్రిక్ అంటున్నారుమరి.'

'ఎలక్ట్రిక్-అదేనా మీారనేది. ఈమాత్రానికేనా యేదో పెద్దమహాభాగ్యంగాచెప్పగొచ్చారు. ఎలక్ట్రిక్,ఎలక్ట్రిక్,ఎలక్ట్రిక్.'

'తొందరపడకూ. ఎలక్ట్రిక్, ఎల్రసిక్ కాదు.'

'అయితే అదేఅనుకోండి. ఇంగ్లీషుముక్కలంతా ఇంతే. పాడుముక్కలు.'

'నీకు రానివన్నీ పాడువే.'

'అయితే ఇంతకీ యెల్రటిక్ అంటే వొకనూనా యేమిటీ? ఆతీగలో గొట్టంలోంచి అది వెళుతూఉంటుంది. అంతేనా?'

'నీకు తెలిసింది అంతే.'

'మరయితే అదేమిటి?'

'అదొకశక్తి. అది ప్రవహిస్తుం దాతీగలోంచి.'

'శక్తి! అమ్మవారున్నూ! నిజంచెప్పండి వింటా!'

'దాన్నేశక్తి అంటారు. అది తీగలోంచి వెళుతుంది.'

'తీగలో గొట్టం లేందే యెలావెళుతుంది?'

'గరిటె వొకచివర నిప్పుల్లోపెడితే రెండోచివరికి యెలాగ వేడి వెళుతుందో అలాగే ఇదీ వెళుతుంది.'

'అదా, అయితే తెలిసింది. అదేఅన్నమాట అలా వెలుగుతుంది. అది మనయింట్లోకూడా పెట్టించుకుంటే బాగా వుంటుంది.'

'అది ఇంట్లోపెట్టించుకోటం అట్టే మంచిదికాదు. దృష్టి చెడిపోతుంది, కళ్ళుపోతాయి. వీధుల్లో అయితే ఫర్వాలేదు. దానివల్ల చెడ్డలేదు.'

'ఏమో. చూడడానికి బాగుంటుంది ... ... సరేగాని మీరు ఆంధ్రపత్రిక చదువుతున్నారు. నేనుకూడా నిన్న చదివాను. దాంట్లో శాసనసభల్నిగురించి యేదో రాసివుంది. శాసన సభలంటే యేమిటీ?'

'శాసనసభలంటే అందులో అనేకమంది వుంటారు. వాళ్లంతా

దేశంలో అవసరమైన ఒక్కొక్క విషయాన్ని గురించి ఆలోచిస్తారు.

'అంటే అక్కడ యెవరెవరుంటారు ?'

'అంతా సభ్యు లుంటారు.'

'అంటే ?'

'పోనీ దాన్ని గురించి నీ కెంతమట్టుకు తెలుసో చెప్పు. మిగిలిందంతా చెప్తాను.'

'నాకస లదేమిటో తెలీదు.'

'అదంతా నీ కిప్పుడు నేను చెప్పలేను.'

'పోనీండికాని వీరేశలింగం, వీరేశలింగం అంటారుకదా. ఆయన యెవరు, కంసాలా, కాపా ?'

'నీకు తెలివి యెంతమట్టుకుందో నాకు స్పష్టంగా తెలుస్తూంది. వీరేశలింగం కంసాలి !'

'ఆక్షేపించకపోతే చెప్పరాదూ ?'

'నువ్వే చెప్పేశావుగా.'

'పోనీ చెప్పండిమరి.'

'ఆయన మొదట బ్రాహ్మడు, తర్వాత బ్రహ్మ అయాడు.'

'బాగా చెప్పండి.'

'బ్రహ్మ అంటే నీ కెంతమట్టుకు తెలుసో చెప్పు. తక్కిందంతా చెప్తాను.'

'నా కసలు తెలియందే.'

'నే నిప్పుడు చెప్పలేను. నీకు అన్నిటినిగురించీ 'ఓనమః' లదగ్గరనుంచి చెప్పకురావాలి. నీ కేమేనా అక్షరాలొస్తే పుస్తకాలిస్తాను చదువుకో. నాకు వోపికా లేదు, తీరికా లేదు.'

(తనలో) 'నయమే! మళ్లా చదువులోకి దిగారు. ఇంక నోరుమూసుకుంటే మంచిది.'

౬

'ఏమండోయ్!'

'ఊఁ.'

'మళ్లీ సోమవారం చంద్రగ్రహణంట. మా అమ్మ రాసింది. నానక్షత్రాన్ని చంద్రగ్రహణం పడుతూందనీ, అంచేత నేను చంద్రగ్రహణం చూడకూడదనీ, బ్రాహ్మడి కోకమానెడు సోలెడు బియ్యం, ఏదేనా కూరా యిచ్చుకోవాలనీ రాసింది. ఆరాత్రి మడివూరిగాయలమీద దర్భకర్రి పడేసుకోవాలి. ఓ రాత్రివేళ మీా కెలా స్నానంచేస్తారో ఏమిటో!'

'నేను స్నానంచెయ్యకపోవడం సరేకదా నిన్నుకూడా స్నానంచెయ్యనియ్యను. తెలిసిందా. నీ కెన్నిమార్లు చెప్పినా బుద్ధిలేకుండావుంది. గ్రహణమంటే యేమిటో డెబ్భైయైదుసార్లు చెప్పాను.'

'అయితే ముసిలాళ్లకంటే మీా కెక్కువ తెలుసాయేమిటి?'

'ముసిలాళ్లకు తెలివితేట లేడవలేదని చెప్పలేమా?'

'ఎప్పటిసంగతికో యిప్పుడు దెబ్బలాడుకోడమెందుకులెండి ... ఇదేమిటీ! సోమవారంపూటా కొత్తబట్ట కట్టుకున్నారేమిటీ! అయ్యో! అయ్యో! నే నేంచేతునమ్మా!'

'కొత్తబట్టలు కట్టుకోకూడదూ?'

'వారం వర్జం లేదూ!'

'నీ తెలివితేటలు తగ్గించుకో, మరేంతప్పిదంలేదు.'

'మీాఖర్మం. నేను చెప్పనేచెప్పానుగా వెధవముండలకి పై—.'

'నోరుముయ్.'

'... ... ...'

'… … … … … …'

'ఇదేమిటిది ??

'మీా రెందుకులెండి.'

'అలాగుకాదు.'

'విడువను.'

'చిరిగిపోతుంది.'

'దాంట్లో మరేంరహస్యాలు లేవు, చదువుకోండి.'

'ఎవరికి రాశావూ ?'

'మాఅమ్మకి.'

'పైవిలాసమూ ఇది !'

'ఊఁ'

'నీకు బుద్ధీ జ్ఞానముందా. ఈ వుత్తరం యేజన్మానికేనా మీానాన్నకి జేరుతుందా. నరెడ్ల అనడానికి నరెళ్ల అనిరాశావూ, పైగా విశ్వనాధశాస్త్రిీకి అనడానికి పిసినాధశాస్రి అన్నావూ.'

'మాఅమ్మదగ్గిరనుంచి తెచ్చుకున్నకార్డ్లు అయిపోయాయి. మిమ్మల్ని యెడ్రెసురాసిపెట్టండంటే ఉత్తరమంతా దిద్దుబాట్లే, అసహ్యామేస్తూ. అంచేత నేనే రాసుకున్నా.'

'చిరునామా యేమిటి రాశావూ… … …బమ్రసీ నరెళ్ల పిసినాధశాస్త్రిగారికి అనేకనమస్కారములు, కాకినాడ రవానా గుడివీధి కాకినాడ కాకినాడ కాకినాడ గుడివీధి నరెళ్ల పిసినాధ శాస్త్రిగారికి కిచ్చేయవలెను కాకినాడ—యింక స్థలంలేమూ రాయడానికి ?'

'ఆక్షేపణలకి మొదలు.'

'తప్పులు చెప్పితే ఆక్షేపణలు, ఊరుకుంటే ఉత్తమమునా.

చిరునామా రాసేమో స్త్రీదేనా! ఉత్తరంలో యింకా యెన్ని తప్పు లున్నాయో! (ఉత్తరం లాక్కుంటుంది) సేఖర్మం నేనేం చెయ్యనూ.'

'ఈ మొగాళ్లకి చదువు రావడం చాలాకష్టంగాఉందమ్మా.'

'అంతేకాని నువ్వుకూడా చదువుకుందామని నీమట్టుకు తోచదు.'

౭

'ఇదిగో!'

'ఊఁ.'

'తమలపాకులు మహాపసందుగా రాశావు కాని యేదీ మూల పడివున్న హార్మోనియం ముందుకులాగి- నువ్వేదో మూడునాళ్లు సంగీతం వెలిగించావుట, ఎలాగుంటుందో యెప్పుడూ విన లేదు,మా మామగారు నీపాటను మహామెచ్చుకుంటూవుంటాడు, నువ్వు పాడుతూవుంటే కిన్నెరలు మోగిపోతూవుంటాయంటాడు. ఏదీ వొక్కమాటు వొక్కకృతి.'

'నాకు రాదు.'

'ఔను! నాకు తెలుసు నీబెట్టుసరి. ఎంత బతిమాలించు కుంటే అంతసరదా నీకు!'

'మీరేమనుకున్నా సరే.'

'ఒక్కమారు పాడుదూ.'

'నాకు రాదంటేనే.'

'మంచిదానివిగా పాడూ.'

'... ... ...'

'పాడు మరి.'

'... ... ...'

‘ పాడమంటూన్నంటే. ’

‘ మీకు సిగ్గు లేదు. ’

‘ ఎందుకూ సిగ్గు. అయితే యెందుకు సంగీతం నేర్చుకోడం. ’

‘ ... ... ’

‘ పాడమంటే. ’

‘ ... ... ’

‘ నాకు కోపం తెప్పించకుమరి. ’

‘ ... ... ’

‘ ఊరుకున్నంతసేపే నేను మంచివాణ్ణి. ’

‘ ... ... ’

‘ నామంచితనం చూడడం లేదు నువ్వు. ’

‘ ... ... ’

‘ పాడవ్వూ అయితే. ’

‘ ... ... ’

‘ పాడవ్వూ. ’

‘ ... ... ’

‘ ఇదిగో! నేను నాస్నేహితుడు వెంకటాద్రింటికి వెళ్ళిపోతున్నా. ఇవాళరాత్రక్కడే పడక. నీయేడుపు నువ్వేడవాలి. ’

‘ నే నొక్కర్తెనూ వుండలేను. నాకు భయం. ’

‘ పడిశావు. ’

‘ పాడతానండీ. ’

‘ నోరుముయ్! ’